

به نام خداوند جان آفرین

حکایت‌هایی از عبید زاکانی

حکایت‌های ایرانی ۹

مؤلف: منوچهر علی‌پور

انتشارات تیرگان

سرشاهه: عبیدزاکانی، عبدالله، -۷۲۲ق.

عنوان و نام پدیدآور: حکایت های از عبیدزاکانی شرح منوچهر علی پور.

مشخصات نشر: تهران: تیرگان، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۷۱ص.

فروست: حکایت های ایرانی؛ ۹؛

شابک: ۵۴-۰-۵۳۳-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

موضوع: لطیفه های فارسی - قرن ۸ق.

شناسه افزوده: علی پور، منوچهر، گردآورنده

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ PIR ۱۹۱/۵۵۳۹

رده بندی دیویی: ۸۳۲۱۵۷

شماره کتابشناسی ملی: ۱۳۶۴۶۲۲

انتشارات تیرگان

تهران، صندوق پستی: ۱۱۴-۱۷۱۸۵، تلفن: ۷۷۵۱۵۷۲ و ۹۱۲۴۱۱۱۵۱۲

www.tirgan.persian.book.net

حکایت های از عبیدزاکانی

(حکایت های ایرانی ۹)

گزینش و شرح: منوچهر علی پور

طراح جلد فروغ بیژن

لیتوگرافی صدف • چاپخانه تصویر • صحافی یگانه

نوبت چاپ نخست: ۱۳۹۰ • شمارگان ۲۰۰۰ نسخه

قیمت ۱۷۰۰ تومان • شماره نشر ۱۶۵

شابک: ۵۴-۰-۵۳۳-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-5330-54-0

© حق چاپ: ۱۳۹۰، انتشارات تیرگان

فهرست

۷	پیش‌گفتار
۹	ابراهیم و گم‌شدن یاقوت
۱۰	اعرابی و خلیفه
۱۱	خوردن نان و یخ
۱۱	واعظ و طلحک
۱۲	خرید چند سگ تازی
۱۳	بوعلی سینا و مرد ادویه فروش
۱۵	مولانا و یکی از مشایخ خراسان
۱۵	سؤالِ سرد
۱۶	قلندر و رنج گرسنگی
۱۷	درویش و کدخدایان ده
۱۸	علاج مرد بیمار
۱۹	خلعت سلطان محمود به طلحک
۱۹	چوبدستی به جای شمشیر
۲۰	خیاست صاحب غلام

۲۰	ذکر خدا گفتن چوب‌های سقف
۲۱	شوخی طلحک با سلطان محمود
۲۲	دزدی در حمام
۲۳	دوست داشتن شیطان
۲۳	طلحک و درست کردن کباب
۲۴	مرد بهانه گیر
۲۴	پسر فقیر و بردن جنازه
۲۵	دعای امام جماعت در مازندران
۲۵	خواجه و دزدیدن پولش
۲۶	نزاع دو مغنی
۲۷	سرد بودن خر مغزی
۲۸	فرزند زادن زن طلحک
۲۸	نگهبانی شهر را به قزوینی دادن
۲۹	قزوینی و جنگ بدون تیر
۲۹	دزد در خانه‌ی فقیر
۳۰	دندان کندن قزوینی
۳۱	دزدیدن تبر
۳۱	سبب سردی هوا
۳۲	درویش و خانه‌ی خالی
۳۳	زنده کردن مرده
۳۴	شکر برای گم شدن خر
۳۴	وارونه سوار اسب شدن
۳۵	ادّعای پیغمبری

۳۶	خراسانی و مرگ پدر
۳۷	لولی و پند به فرزند
۳۸	مرد قزوینی و ادّعی نبودن در خانه
۳۸	درست نوشتن قلیه
۳۹	در مدح بادنجان
۴۰	دزدیدن کلاه کچل
۴۰	شوخی طلحک با سلطان محمود
۴۱	سلطان محمود و پیر خارکش
۴۲	کلام عضدالدّین با نایش
۴۳	عسل خوردن شاگرد خیاط
۴۴	سخن طلحک با خوارزمشاه
۴۴	ادّعی خدایی کردن
۴۵	سخنان پیامبر اکرم (ص) به کفّار
۴۶	برخورد محیی الدّین عربی
۴۷	شرط آزادی غلام
۴۹	خرقه دادن به درویش
۵۰	حساب و کتاب یکی از بزرگان
۵۱	وصیت یکی از بزرگان
۵۳	وصیت به فرزند
۵۴	نان پختن در خانه
۵۵	هولاکو خان در بغداد
۵۶	دزدیدن دستار خود
۵۶	دزدی گوسفند

۵۷	جنگ رفتن مرد قزوینی
۵۷	چاه افتادن پسر
۵۸	دویدن مؤذن
۵۸	ادّعی خدا و پیغمبری
۵۹	چشم درد
۵۹	تقصیر در آفرینش
۶۰	مرد مست
۶۰	دزد پیلز
۶۱	اسب لاغر
۶۱	دادرسی خسروانوشیروان
۶۲	فروش خانه برای حج
۶۲	سرباز و جنگ
۶۳	جُحی و درازگوش
۶۴	عربی و روباه گزیدگی
۶۴	شادی مردی در مسابقه اسب دوانی
۶۵	با پنج انگشت لقمه گرفتن
۶۵	پرسش از مرد شکسته پا
۶۶	زشت‌رو و غلامش
۶۶	بردباری مرد بزرگ‌بینی
۶۷	احوال اعرابی
۶۷	مرد هندوانه فروش
۶۸	عمر مرغ بریان
۶۹	عبارت‌های پندآموز عبید

پیش‌گفتار

از میان شاعران و نویسندگان بزرگ ایران زمین، بی‌گمان برخی از آن‌ها نسبت به دیگران در ذهن و زبان مردم تأثیرگذارتر بوده‌اند. «عبید زاکانی» از جمله کسانی است که برای همیشه تأثیر شگرف خود را بر پندار و گفتار مردم بعد از خود به یادگار گذاشته است. این شاعر و نویسنده‌ی هم‌روزگار حافظ که در شوخ‌طبعی یگانه‌ی روزگار خود بوده است، در عرصه‌ی ادب پارسی بسیار خوش درخشیده و جایگاهی بسیار بلند برای خود در ادبیات به‌دست آورده است.

درخشش «عبید» بیش‌تر در حوزه‌ی طنز و لطیفه‌پردازی است. این شوخ‌طبع آگاه از این‌گونه‌ی ادبی بیش‌تر بهره برده تا کاستی‌ها و ناهنجاری‌های روزگار خود را به زیبایی هرچه تمام‌تر برای مردمش به تصویر بکشد تا آیندگان با مطالعه‌ی آثار پرنغز این طنزپرداز بزرگ، به وضعیت فرهنگی و اجتماعی عصر شاعر پی ببرند.

بسیاری از آثار این شوخ‌طبع بزرگ جلوه‌گاه رنج‌ها و دردهای مردم آن روزگاران است که ایشان با قلم توانای خود آن‌ها را به تصویر کشانده است. دیوان اشعار، ریش‌نامه، اخلاق‌الاشراف و دیگر آثار این شاعر بزرگ نشان می‌دهد که عصر شاعر، عصری پرفراز و نشیب بوده است و حتی بیگانگان بر این سرزمین تسلط داشتند و

حکایت‌های عبید حماسه‌ای بوده است بر ضد حاکمان بیدادگر و بیگانگان ستمگر. اما شهرت و آوازه‌ی عبید زاکانی در عرصه‌ی ادبیات پارسی، غیر از طنزپردازی شگرف او، تأثیرگذاری ایشان بر شاعران پس از خود است. در موضوع طنز، هجو و هزل بی‌تردید عبید زاکانی از سرآمدان است و دیگر شاعران پس از وی به تقلید و پیروی از این شاعر لطیفه‌پرداز پرداخته‌اند. امروز کم‌تر کسی است که عبید زاکانی را نشناسد و از او به بزرگی یاد نکند؛ اگرچه در عرصه‌ی ادبیات جد هم او در دوره‌ی زندگی خود چهره‌ای شناخته شده بود. اما قدرت شوخ‌طبعی او آن قدر فراوان است که بر روی تمامی آثار جد او سایه گسترانیده و آن آثار را به خلوت کشانده است. باری، عبید از شاخص‌ترین و زبانزدترین سخن‌پرداز شوخ‌طبع این سرزمین است و دارای حکایت‌های آموزنده است که می‌تواند ذهن و زبان هر خواننده را به سمت خود بکشد.

در این کتاب تلاش شده است از میان انبوه حکایت‌های شیرین و دلپذیر این لطیفه‌پرداز، حکایت‌هایی که زیباتر هست، انتخاب شود تا مخاطبان امروز بهتر بتوانند هم با اندیشه‌های تأثیرگذار عبید آشنا شوند و هم از حکایت‌های جذاب و گیرای این شوریده‌ی شوخ‌طبع لذت ببرند تا بدانند که عبید سر سلسله و سرآمد لطیفه‌پردازان و طنزپردازان ایران زمین است و دیگران هم از خوان بی‌دریغ دل‌نوشته‌های او بهره گرفته‌اند و زیر تأثیر اندیشه‌های این چهره‌ی ماندگار ادب پارسی بوده‌اند.

چشم دارم حکایت‌های گرد آمده در این کتاب مورد توجه تمامی علاقه‌مندان به فرهنگ و ادب این کشور قرار گیرد و موجب شود خوانندگان به‌ویژه جوانان این کهن بوم و بر به آثار گذشتگان بیش‌تر دل بندند.